

Latviešu valodas
aģentūra

EMOCIJAS

Tas ir neizbēgami, ka mācību stundās ienāk emocijas. Dažas no tām rodas stundu laikā, bet citas ienāk no ārpusstundu pārdzīvojumiem. Gan skolēni, gan skolotāji norāda, ka mācību process ir veiksmīgs un patīkams tikai tad, ja skolotāji spēj novērtēt emociju ietekmi uz stundu un prot tās profesionāli pārvaldīt.

ATBALSTS LATVIEŠU
VALODAS MĀCĪŠANĀ

1. attēls. Bukletu tēmu loks

2. attēls. Pētījuma konceptuālais modelis

ANKETĒŠANA	Kvantitatīvā pieeja Skolotāju un skolēnu uzskati: kas, kā un kāpēc jā mācās, apgūstot latviešu valodu.
FOKUSGRUPU DISKUSIJAS	Metakognitīvā diskursa pieeja Skolotāju un skolēnu pieredzes stāsti par mācību procesu; refleksijas, kas veicina un kas kavē valodas apguvi.
STUNDU VĒROJUMI	Kontekstuālā pieeja Klases mācību vide, mācību procesa stiprās un vājās puses.

EMOCIJAS UN MĀCĪBU PROCESS

Emociju klātbūtne mācību procesā ir nenovēršama. Skolēni vēlas, lai skolotāji māca ar prieku, bet skolotāji vēlas, lai skolēni ar prieku mācās. Fokusgrupu diskusijas rāda, ka abām grupas nereti viņas savās gaidās. Iemesli tam ir dažādi. Pats triviālākais – abas grupas apsūdz viena otru intereses zudumā par mācībām. Protams, ir pozitīvi izņēmumi, bet kopumā skolotāji skaidro, ka mūsdienu skolēnu neinteresē mācīšanās, bet skolēni norāda, ka skolotāji nav ieinteresēti mācību procesā, bezkaislīgi pasniedzot mācību vielu. Fokusgrupu intervijas liek domāt, ka nereti šīs gaidas nepiepildās. Gan skolotāji, gan skolēni tiek vainoti tajā, ka viņi nemāk savas ārpusstundu emocijas atstāt ārpus stundas klases. Rezultātā stundas gaitu var ietekmēt negatīvās emocijas, kas skolēniem vai skolotājiem ir veidojušas no notikumiem privātajā dzīvē.

Gan skolotājiem, gan arī skolēniem ir instrumenti, piemēram, humors, draudzīgums, pateicība, kas var palīdzēt otrai pusei labāk izjust mācības. Skolotāju ieinteresētība skolēnu vajadzībās un problēmās var motivēt skolēnus iesaistīties stundas darbā. Vienlaikus skolotāji atkal un atkal fokusgrupu intervijās norāda, ka pat viena skolēna atzinība var mainīt dienas gaitu un radīt novērtējuma sajūtu. Šķiet, ka pozitīvas mijiedarbības pozitīvā ietekme nav noslēpums nedz skolēniem, nedz arī skolotājiem. Īstais izaicinājums ir atrast līdzsvaru starp draudzīgu un *čomisku* uzvedību un mācību mērķiem. Tieši nespēja atrast šādu līdzsvaru bieži tiek raksturota kā problēma. Skolotāji, kuri tikai strādā ar mācību vielu, tiek raksturoti kā neieinteresēti, bet tādi, kuri satuvinās ar skolēniem, dažbrīd tiek raksturoti kā neprofesionāli.

Skolēniem ideāla stunda asociējas ar tādu stundas sākumu, kas noskaņo un rada pozitīvu gaisotni, vēlmi sākt kaut ko darīt (*lai tas rada cilvēkā sajūtas*).

KĀ STRĀDĀT AR EMOCIJĀM KLASĒ?

- › Stundās nodaliet savu profesionālo un individuālo personību un izstrādājiet visiem skaidri saprotamus noteikumus, kurās situācijās darbosies profesionālā un kurās – individuālā personība.
- › Mudiniet arī skolēnus izveidot līdzīgus noteikumus, kas mācoties palīdz pārvaldīt emocijas un noskaņoties konstruktīvam darbam.
- › Mēģiniet sev un skolēniem palīdzēt atrast veidus, kā ārpusskolas radītās emocijas atstāt aiz mācību klases durvīm.
- › Iekļaujiet stundās sarunas ar skolēniem par to, kas viņiem mācību procesā rada emocionālo pacēlumu, ieinteresētību, vēlmi mācīties (skolēni fokusgrupu intervijās bieži min, ka stundās ir garlaicīgi: „Tagad vidusskolā, piemēram, viss ļoti atkārtojas.”
- › Iesaistiet skolēnus (īpaši vidusskolas posmā) mācību procesa dažādošanā un pozitīvu emociju veicināšanā.
- › Kvalitatīvs un mērķtiecīgs mācību process var noritēt patīkamā, darboties rosinošā klases vidē. Radiet klasē šādu atmosfēru. Nogurums, nopietnība un satraukums ne vienmēr liecina par nopietnu, produktīvu darbu.
- › Plānojiet vairāk uzdevumu, kuros skolēni darbojas paši, jo īpaši grupās. Pētījuma dati liecina, ka tādas emocijas kā bailes, satraukums un bažas mazina netradicionālas, interaktīvas darba metodes, kad skolēni izjūt skolotāju kā sadarbības partneri.

“ Daudz kas tiešām ir atkarīgs no skolotāja. Ja skolotājs kā robots stāv priekšā un diktē, tad tas sāk krist uz nerviem vairāk. (LAT1 skolēns, Rēzekne) ”

“ Tu ienāc, un, kad ir tā svaigā sajūta, ir enerģija, tu saproti, skolotājs ir smaidīgs, jo citreiz liekas, ka skolotājam nepatīk savs darbs un viņš negrib atrasties skolā. (LAT1 skolēns, Liepāja) ”

“ Viņa ir stingra, kad vajag būt, jo tas ir nepieciešams, bet reizēm viņa ir pozitīva, viņa var pajokot. Viņa ir tik ļoti cilvēcis un saprotošs cilvēks, ka tev nav bail, tu jūties ļoti brīvi pie viņas. (LAT1 skolēns, Rēzekne) ”

“ Kad skolotājs nemāk savu privāto dzīvi un garstāvokli atdalīt no stundām, tad tu ej uz stundu un domā, kāda šodien būs tā skolotāja – priecīga, dusmīga, nikna. (LAT1 skolēns, Liepāja) ”

Latviešu valodas aģentūras projektā „Attieksme pret latviešu valodu un tās mācību procesu” (2017–2020) ir izstrādāti 15 bukleti. Projekta mērķis bija noskaidrot skolēnu un skolotāju attieksmi pret latviešu valodas mācīšanos/mācīšanu un faktorus, kas ietekmē šo attieksmi. Pētījuma konceptuālo modeli skatīt 2. attēlā.

KĀ ŠIE MATERIĀLI IR IZSTRĀDĀTI?

Bukletos ir atspoguļots projekta rezultātu kopsavilkums. Dati ir iegūti trijos veidos:

- 1 anketējot 333 skolēnus no 8. klases līdz 12. klasei (LAT1 un LAT2) un 65 latviešu valodas skolotājus 14 skolās sešās pilsētās visos Latvijas reģionos;
- 2 astoņās fokusgrupu diskusijās četrās pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā) LAT1 un LAT2 skolās;
- 3 46 LAT1 un LAT2 mācību stundu vērojumos sešās Latvijas pilsētās (Rīgā, Daugavpilī, Rēzeknē, Liepājā, Valmierā, Jelgavā).

PAR KĀDĀM TĒMĀM IR ŠIE BUKLETI?

Bukleti ir par valodas mācīšanos un aptver četrus tematiskos lokus – jautājumus, kas ir saistīti ar skolēnu, ar mācību stundu, ar skolu un ar kontekstu kopumā. Pilns tēmu loks ir ilustrēts 1. attēlā.

KUR VAR IEGŪT VAIRĀK INFORMĀCIJAS PAR PĒTĪJUMU?

Informāciju par pētījumu var iegūt Latviešu valodas aģentūras tīmekļvietnē

 <https://valoda.lv/petijumi/sociolingvistika/>

vai sazinoties ar pētījuma un šo bukletu autoriem:

✉ sanita.lazdina@rta.lv

✉ gunta.klava@valoda.lv

✉ vineta.vaivade@valoda.lv

✉ solvita.poseiko@gmail.com

✉ mikelis.grivins@gmail.com